

Чачак

Образовање

Надлежност и финансирање ЈЛС у сектору образовања

Предшколско васпитање и образовање (ПВО) је доминантно у мандату јединица локалне самоуправе (ЈЛС) док за основно и средње образовање ЈЛС финансира текуће одржавање школа ¹. За све нивое образовања (предшколско, основно и средње) локални ниво финансира стручно усавршавање запослених, јубиларне награде, превоз запослених; затим превоз деце и њихових пратилаца ради похађања припремног предшколског програма (ППП) на удаљености већој од два километра и ученика основне школе на удаљености већој од четири километра од седишта школе; превоз, смештај и исхрану деце и ученика са сметњама у развоју, без обзира на удаљеност места становања од школе; превоз ученика на републичка и међународна такмичења; заштиту и безбедност деце и ученика и капиталне издатке².

Финансирање ПВО је регулисано тако да локалне самоуправе финансирају до 80% од 'економске цене' по детету, а родитељи преосталих 20% од цене, од чега се изузимају деца без родитељског старања, деца са сметњама у развоју и инвалидитетом и деца из материјално угрожених породица³. За децу без родитељског старања, децу са сметњама у развоју и децу корисника НСП, учешће од 20% се покрива са националног нивоа (Министарство за рад, запошљавање, социјална и борачка питања), а за децу из материјално угрожених породица према критеријумима ЈСЛ ову партиципацију плаћа сама ЈЛС. Са националног нивоа финансиран је и четворосатни ППП али само на нивоу зарада за васпитаче који пружају тај програм.

За основно и средње образовање јединице ЈЛС обезбеђују средства за материјалне трошкове рада. Према о Правилнику о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања⁴ други текући расходи (материјални трошкови рада) укључују материјалне трошкове наставе у износу 2,5% бруто плата запослених, трошкове електричне енергије, трошкове воде, грејања, одржавања хигијене, изношења смећа. Према Правилнику о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност средњег образовања и васпитања, материјални трошкови укључују средства за материјалне трошкове наставе који се утврђују у висини од 5%, а за стручне школе које имају сопствене радионице за

¹ Надлежност финансирања образовања је оквирно регулисана Законом о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ), "Службени гласник РС" бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020).

² Члан 108. ЗОСОВ уређује одговорност установе за безбедност деце и ученика, односно да установа доноси акт којим прописује мере, начин и поступак заштите и безбедности деце и ученика за време боравка у установи и свих активности које организује установа, у сарадњи са надлежним органом ЈЛС, које је дужна да спроводи.

³ Члан 50. Закона о предшколском васпитању и образовању.

⁴ „Службени гласник РС", бр. 73 од 31. августа 2016, 45 од 13. јуна 2018.

практичну наставу у износу од 7% у односу на средства за бруто плате запослених у школи (за неке струке и више, што је детаљно прописано Правилником) и трошкове режије.

ЈЛС такође обезбеђују функционисање Интерресорних комисија (ИРК) и остваривање додатне подршке детету и ученику у складу са мишљењем ИРК, осим оних за које се средства обезбеђују у буџету Републике Србије⁵.

ЈЛС могу и да учествују у обезбеђењу средстава за виши квалитет образовања кроз финансирање установа у циљу повећања квалитета у области предшколског, основног и средњег образовања и васпитања, што подразумева побољшање услова образовања и васпитања у погледу простора, опреме и наставних средстава, за остваривање програма који нису основна делатност установе, за исхрану и помоћ деци и ученицима⁶.

ЈЛС има и друге врло важне надлежности везане за образовање које јединица ЈЛС индиректно финансира. На пример, јединица локалне самоуправе води евиденцију и обавештава школу и родитеље, односно старатеље о деци која су стасала за упис у ППП и у основну школу⁷.

Расходи за образовање у укупном буџету Чачка су изузетно високи, и то првенствено због врло високог учешћа расхода за предшколско васпитање и образовање. У просечној општини у Србији, слично као и у градовима, учеће расхода за ПВО у укупном буџету износи око 11-12% док је ово учешће у Чачку чак 19%.

Табела 1. Расходи за образовање општине Чачак, укупно и по нивоима образовања (% од укупног буџета)

	2019	2020	2021	Просек градови	Просек Србије (без БГ и НС)
Предшколско (911)	19,09	18,95	19,00	11,8	11,2
Основно (912)	6,34	5,46	5,48	4,8	5,5
Средње (920)	2,01	1,75	2,40	2,2	2
Неквалификовано на др. месту (960)	/	/	/	/	/
Укупно образовање	27,44	26,17	26,88	18,8	18,7

Извор: Стална конференција градова и општина

⁵ ПРАВИЛНИК о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом "Службени гласник РС", број 80 од 24. октобра 2018 ближе одређује рад ИРК И додатну подршку.

⁶ Члан 190. ЗОСОВ регулише ову могућности.

⁷ Члан 17. ЗОСОВ уређује да ЈЛС води евиденцију и обавештава предшколску установу, односно основну школу која остварује припремни предшколски програм о деци која су стасала за похађање припремног предшколског програма, у складу са посебним законом.

Стратешка оријентација и исходи у образовању

Предшколско образовање

Оквир 1. Важност предшколског образовања и васпитања

Поред традиционалне и препознатљиве улоге „чување“ деце, последњих година се све више указује на веома важну улогу предшколског образовање и васпитања која подстиче рани развој и образовање деце. Међутим, Стратегија развоја образовања и васпитања до 2030⁸ констатује да је свест грађана о васпитној и образовној улози ПВО недовољно развијена, јер се ПВО још увек у већој мери посматра као „систем за чување деце“ предшколског узраста него као део васпитно-образовног система РС.

У претходној деценији дошло је до значајног повећања обухвата ПВО у Србији – за јаслени узраст са само 13% у 2010. години на преко 34% у 2021., за узраст 3 године до поласка у ППП са само 47% у 2010. години на око 66% у 2021. години, а обухват ППП порастао је са 87% у 2010. години порастао је на преко 97% у 2021. Средњорочни план МПНТР предвиђа врло благо повећање до 2024. **И поред тога обухват ПВО у Србији је још увек далеко од ЕУ просека где је за узраст 4+ у 2018. години износио чак 94,8%** што је веома близу постављеног циља у ЕУ 2020. од 95%⁹.

Стратешко опредељење Србије је повећање обухвата деце ПВО. Стратегијом образовања до 2020. године било је предвиђено да обухват деце узраста од 0,5 – 3 година износи 30%; да се за сву децу узраста од 4 – 5,5 година обезбеде бесплатни скраћени (полудневни) програм у току једне школске године што значи потпун обухват деце тог узраста; и потпуни обухват деце узраста од 5,5 – 6,5 година укључених у припремни предшколски програм. Такође, предвиђен је знатно правичнији систем који ће омогућити значајно већи обухват све деце и посебно деце из маргинализованих група која остварују право приоритета при упису. Сем циљаног обухвата деце јасленог узраста, остали циљеви нису постигнути.

Стратегија 2030. констатује да је “у 2019/20. години 6.902 деце је остало неуписано због попуњености капацитета, упркос значајном повећању капацитета предшколских установа (ПУ) и повећаног броја објеката. У контексту праведности *и даље су приметне две негативне појаве: разлике између јединица локалне самоуправе (ЈЛС) у погледу обухвата деце уопште и обухвата деце из ромских насеља у Републици Србији која су у најмањој мери укључена у ПВО*¹⁰. Такође, Стратегија констатује да “развој диверсификованих програма ПВО још увек није задовољавајући – ЈЛС још увек нису преузеле одговорност за развој кратких висококвалитетних диверсификованих програма, често због недостатка финансијских средстава али и због неразумевања важности ових програма за повећање обухвата и праведности ПВО”.

⁸ Стратегија је усвојена у јуну 2021. године https://mpn.gov.rs/kategorija_dokumenata/strategije/

⁹ Ибид.

¹⁰ Ибид, стр. 20

Ибид, стр.

Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године планира обухват деце јасленог узраста од 38%, обухват деце од 3 до 5,5 (до поласка у ППП) од 75% и обухват ППП-ом од 98%¹¹. **Дакле, повећање обухвата ПВО остаје стратешки приоритет.**

Пракса показује да обавезност програма као и финансирање зарада са националног нивоа доводи до скоро потпуног обухвата, што је и био случај са припремним предшколским програмом – ППП. Ипак, имајући у виду доказане користи од предшколског образовања и васпитања, повећање обухвата би требало да буде стратешки правац и циљ сваке општине.

Потпун обухват не значи нужно да сва деца похађају искључиво целодневне програме **већ је потребно изградити флексибилан систем који поред целодневних програма нуди и полудневне програме као и специјализоване програме предшколског образовања.**

У том смислу, формулација «недовољни капацитети ПВО» у овом документу не значи нужно да је потребно изградити нови вртић, поготово имајући у виду негативне демографске трендове већине општина у Србији, већ је потребно да се ради на осмишљавању програма који би користили постојеће инфраструктурне капацитете (нпр. користити вишак капацитета у школама, организовати мобилне вртиће по узору на УНИЦЕФ пилот пројекте и слично).

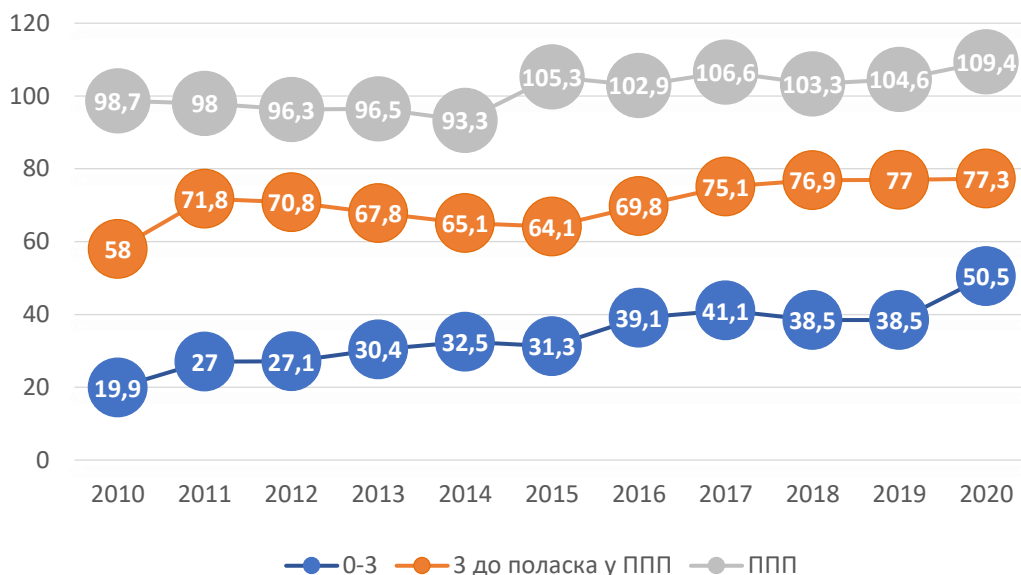
Такође, у Студији УНИЦЕФ-а из 2012. године се наводи да и родитеље треба боље упознати са предностима предшколског образовања. “Осим недостатка физичких капацитета и трошкова који проистичу из похађања предшколског образовања, што представља препреке у достизању већег обухвата, више од половине родитеља не препознаје значај предшколског образовања за развој своје деце”.

Обухват деце предшколским образовањем и васпитањем у Чачку је у константном порасту. Обухват деце јасленог узраста за последњих десет година је више него удвостручен – са непуних 20% колико је износио 2010. године од 2016. године износи око 40% да би и 2020. години достигао чак 50%, што је значајно изнад националног циља постављеног тек за 2030. годину. Обухват деце вртићког узраста је још почетком прошле деце није био на врло високом нивоу. Обухват ППП-ом већ годинама прелази 100% што указује на то да вероватно деца из других општина похађају ППП у Чачку.

---

¹¹ Овај циљ је практично већ остварен имајући у виду да је почетна вредност из 2020. године 97,36%. Тиме се имплицитно признаје одустајање од обухвата маргиналних група.

Графикон 1. Тренд обухвата деце ПВО (у %), за период 2010-2020.

Извор: Републички завод за статистику, ДевИнфо база (линк [>>](#)).

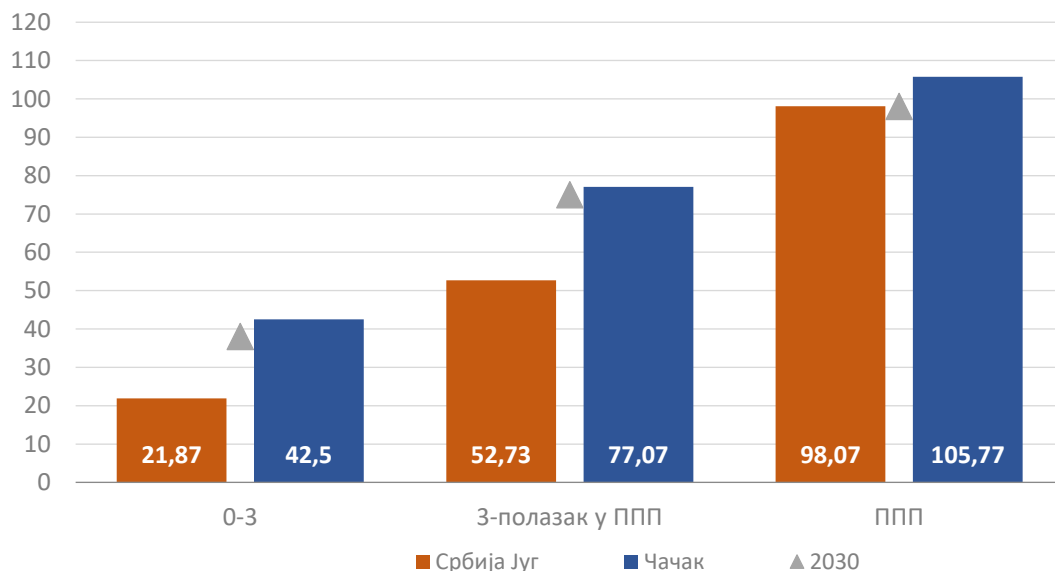
Оквир 2. Методолошки недостаци праћења обухвата на нивоу локалних самоуправа

Податке о обухвату на локалном нивоу треба узети са резервом, на шта и указује обухват који је виши од 100% али и нижи од реалности из методолошких разлога. Разлози могу бити следећи: а) када се посматра обухват број деце у ППП се узима у целини без обзира на узраст, што значи да се ту могу наћи и деца која кренула раније/касније у ППП у односу законски одређену генерацију; б) школска генерација се одређује од 1. марта а у демографским подацима од 1. јануара, па је питање да ли статистика ради ту врсту усаглашавања; ц) када се подаци посматрају на локалном нивоу проблеми могу да настану услед миграција и неажурираних података становништва, затим када су општине близу једна другој могуће је да деца живе у једној општини а похађају програм у другој. И на крају увек код показатеља са малим апсолутним вредностима, што може бити случај код општина, релативне вредности могу да покажу велике промене које су у апсолутном износу заправо мале.

Слично, и подаци на пример о одустајању од школовања (види Оквир 5. за индикаторе основног и средњег образовања) могу да буду последица миграција а не заиста одустајања од школовања деце. Миграције и на националном нивоу могу да утичу на кретање овог индикатора, али на локалном нивоу то је још израженије.

Обухват деце ПВО у Чачку је изузетно висок. Поређење трогодишњег просека¹² показује да је обухват толико висок да су већ постигнути сви циљеви из Стратегије 2030.

Графикон 2. Обухват деце ПВО (у %), пресек за период 2018-2020.

Извор: Трогодишњи просек калкулација аутора на бази података Републичког завода за статистику, ДевИнфо база.

Оквир 3. УН циљеви одрживог развоја – Циљ 4. Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења

У контексту УН циљева одрживог раста, *потциљ 4.2 До краја 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би се припремили за основно образовање посебно је важан за ниво локалних самоуправа.*

Национални циљеви дефинисани Стратегијом образовања 2030. су повећање обухвата и доступности ПВО на 38% за јаслени узраст, 75% за узраст од 3-5,5 (полазак у ППП) и обухват 98% ППП-ом. И поред стабилног раста, обухват деце ПВО је и даље испод просека ЕУ и постављених националних циљева а посебан проблем је повећање обухвата на уштраб квалитета.

Поред већ дефинисаног индикатора 4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), што је заправо обухват ППП-ом (припремним предшколским програмом), треба посматрати и индикаторе обухвата деце током читавог ПВО, од јасленог узраста до ППП.

Локални циљеви:

- Повећање обухвата деце јасленог узраста **на преко 30% до 2030. године;**
- Повећање обухвата деце вртићког узраста **на преко 70 % до 2030. године;**

¹² Трогодишњи просек је рађен да би се ублажио проблем флукуације података на општинском нивоу

- Повећање правичности – већи обухват деце из руралних и ромских насеља као и деце са сметњама у развоју.
- **Потпуни обухват ППП-ом укључујући и маргинализоване групе;**

Потребне локалне иницијативе:

- Проширење јаслених капацитета;
- Прошерење вртићких капацитета;
- Увођење полудневних програма и других флексиблиних програма;
- Кампања подизања свести значаја ПВО.

И поред тако великог обухвата, капацитети ПВО и дање нису сасвим довољни у односу на исказану тражњу. Капацитети поред 14 јавних предшколских установа обухвата и приватне предшколске установе које од 2015. године град субвенционисхе. Стога се мањак капацитета огледа у упису преко норме (деца са одбијеницом се уписују у приватне вртиће), што не утиче на смањење обухвата али свакако умањује квалитет програма. У ванградским насељима такође постоје значајни капацитети, и нема незадовољене исказане тражње.

Табела 2. Предшколско образовање – капацитет, 2020. година

	Укупно	Градска насеља	Остала насеља
Примљени	4291	3338	953
Уписани преко капацитета	102	102	0
Нису примљени због попуњености капацитета	0	0	0

Извор: ДевИнфо база - профили општина (примарни извор Статистика образовања RZS), Републичког завода за статистику.

У понуди ПВО доминира класичан целодневни програм. Постоји мала понуда краћег програма али је учешће деце у том програму занемарљиво и чак пада у 2020. години (Табела 3). Ово је типична ситуација врло слична општој слици предшколског образовања и васпитања у Србији.

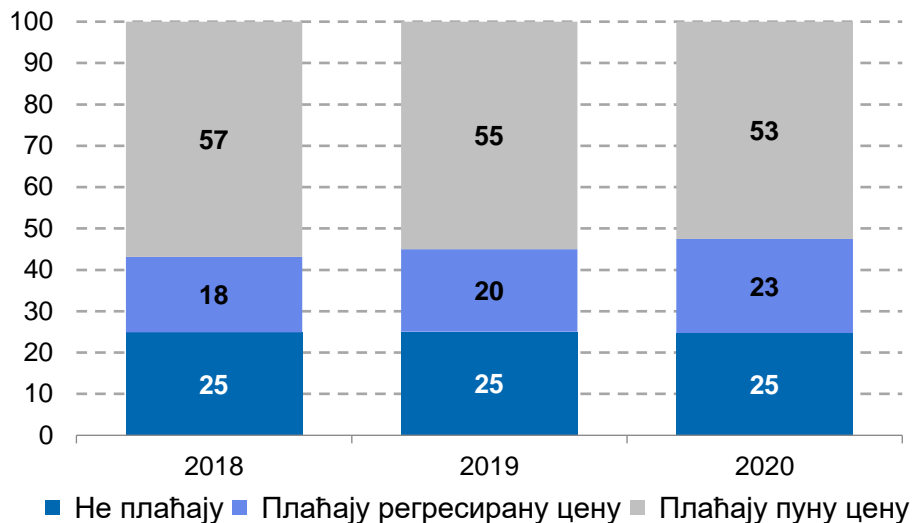
Табела 3. Деца у предшколском образовању према дужини дневног боравка (у %), за период 2018–2020.

	2018	2019	2020
До 6 сати дневно	1.4	1.4	0.6
До 6 сати дневно 3 пута недељно	0.4	0	0
Од 9 до 12 сати	72.0	74.0	74.1
У ППП 4 сата	9.5	8.1	7.9
У ППП целодневни боравак	16.8	16.4	17.4
Укупно	100	100	100

Извор: ДевИнфо база – профили општина (примарни извор Статистика образовања RZS), Републичког завода за статистику.

Више од 50% родитеља плаћа пун износ учешћа у трошковима ПВО што је ниже од просека Србије где скоро 60% родитеља плаћа пуну цену боравка у ПВО.

Графикон 3. Деца у предшколском образовању према учешћу родитеља у трошковима које родитељи плаћају (у %), за период 2018-2020.

Извор: ДевИнфо база – профили општина (примарни извор Статистика образовања RZS), Републичког завода за статистику.

Основно образовање

Оквир 4. Стратешки циљеви основног образовања

Стратегија образовања до 2020. предвиђала је да «до 2020. године сви дечаци и девојчице законом предвиђеног школског узраста (минимално 98% генерације), без обзира на социо-економске, здравствене, регионалне, националне, језичке, етничке, верске и друге карактеристике, обухваћени су квалитетним основним образовањем и васпитањем из којег осипање није веће од 5% (тј. завршава основну школу 93% генерације), не само на националном нивоу већ и за категорије деце из осетљивих група (сеоска, ромска, сиромашна деца и деца са инвалидитетом и сметњама у развоју)» (Влада РС, 2012:29).

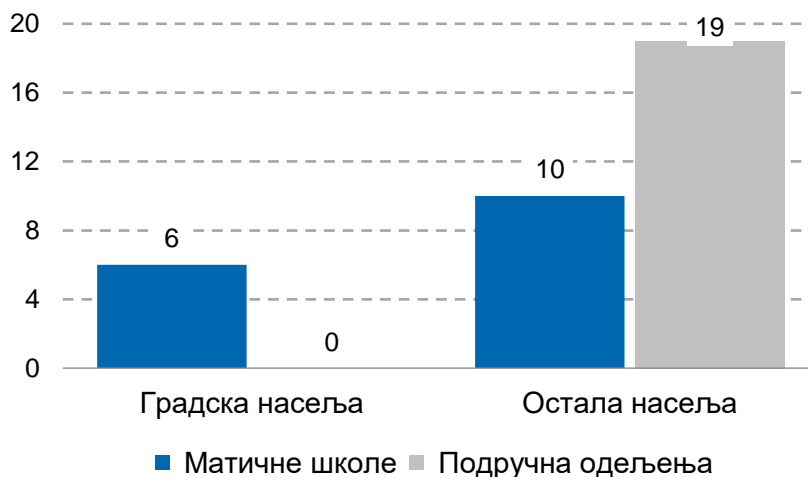
Циљеви из Стратегије 2020 су добрим делом остварени, а Стратегија образовања до 2030. предвиђа потпун обухват основним образовањем, побољшање квалитета образовање, оптимизацију мрежа основних школа.

Grad Čačak ima 19 osnovnih škola i 24 izdvojena odeljenja, dve predškolske ustanove sa ukupno 19 objekata

У Чачку постоји 16 матичних основних школа са 19 подручних (издвојених) одељења. Сва подручна одељења налазе се у осталим (ванградским) насељима и чак 10 матичних школа. Постоји и једна музичка школа за основно и средње образовање и једна основна и средња школа за образовање деце са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Графикон 4. Основне школе према типу насеља, у 2021. години

Извор: ДевИнфо база – профили општина, Републичког завода за статистику.

Просечан број ученика матичним школама је висок. С друге стране просечан број деце по подручним одељењима (објектима) је низак, посебно за више разреде за које многи објекти и не организују наставу (Табела 4).

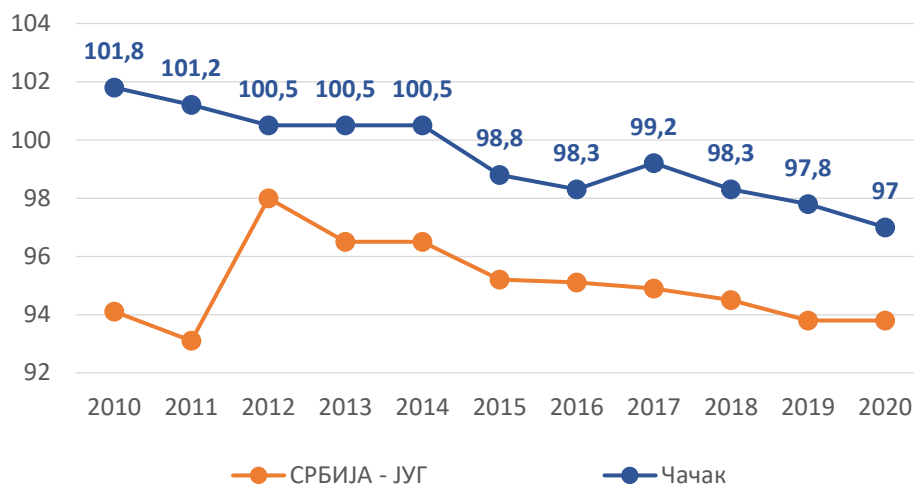
Табела 4. Просечан број ученика у школама 2021.

	Чачак	Србија - Југ
	<i>Матичне школе</i>	
Нижи разреди I-IV	231.06	153.79
Виши разреди	260.44	185.04
	<i>Подручне школе</i>	
Нижи разреди I-IV	16.37	14.06
Виши разреди V-VIII	0.21	6.39

Извор: ДевИнфо база – профили општина, Републичког завода за статистику.

Нето стопа обухвата основним образовањем је врло висока. Иако стопа годинама пада она је значајно виша од нето стопе за подручје Србија-Југ. Иначе ове опадајуће стопе примећујемо и на другим општинама укључујући и просек Србија – Југ као и целе РС., што може бити резултат неадекватног статистичког праћења миграција (види Оквир 3) па их треба узети са резервом и пратити податке на терену.

Графикон 5. Нето стопа обухвата основним образовањем (у %), за период 2010-2020.

Извор: Републички завод за статистику, ДевИнфо база.

Оквир 5: Индикатори основног/средњег образовања

Индикатори за праћење образовања нису сасвим једноставни за разумевање и неки од њих могу бити збуњујући. На пример, стопа завршавања основне школе која је мана од 100% не значи да је дошло до одустајања од школовања већ да нису сва деца која су према узрасту требало да заврше школу то и и учинила. Дакле стопа завршавања школе и стопа одустајања од школовања се не сабирају до 100%. Доле су наведене тачне дефиниције индикатора које користимо у анализи.

Нето стопа обухвата основним образовањем - однос броја ученика старости 7-14 година уписаних у редовне основне школе и генерације деце предвиђене за похађање основног образовања (процењен број деце 7-14).

Обухват деце средњим образовањем - однос броја ученика уписаних у средње школе и броја деце одговарајуће старосне групе (15-18) с тим што се овај податак не води за локални ниво.

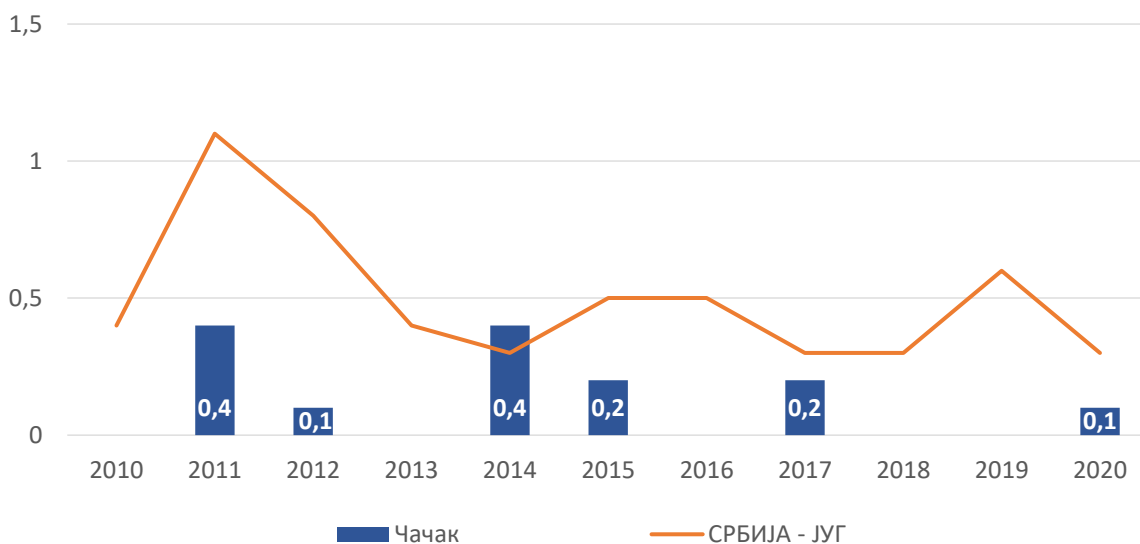
Стопа завршавања основне/средње школе - однос укупног броја ученика који успешно заврше (положе) последњи разред основне школе без обзира на годиште и укупног броја деце из популације узраста за званични завршетак основне школе.

Стопа одустајања од школовања у основном/средњем образовању представља разлику у броју ученика основних/средњих школа на почетку школске године и броја ученика на крају школске године у односу на број ученика на почетку школске године.

Вредности ових индикатора могу бити нелогични и неадекватни услед методолошких проблема везаних за њихово праћење како на националном, али посебно на локалном нивоу (види Оквир 2.)

Стопа одустајања од школовања у основном образовању је ниска. Иако подаци флукутирају и примећује се нагли скок у 2014. години, генерално је стопа значајно нижа од просека за подручје Србија – Југ а у неким годинама није ни било одустајања.

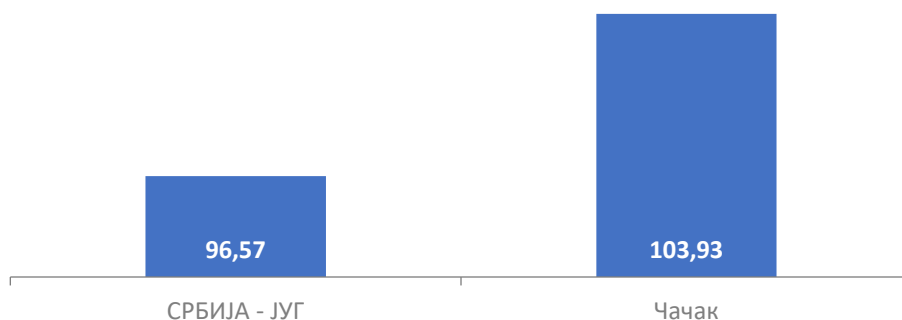
Графикон 6. Стопа одустајања од школовања у основном образовању (у %), за период 2010-2020.

Извор: Републички завод за статистику, ДевИнфо база.

Стопа завршавања основне школе за трогодишњи период износи више од 100% те је потребно проверити квалитет податка.

Графикон 7. Стопа завршавања основне школе (у %), трогодишњи просек за период 2018-2020.

Извор: Републички завод за статистику, ДевИнфо база.

Средње образовање

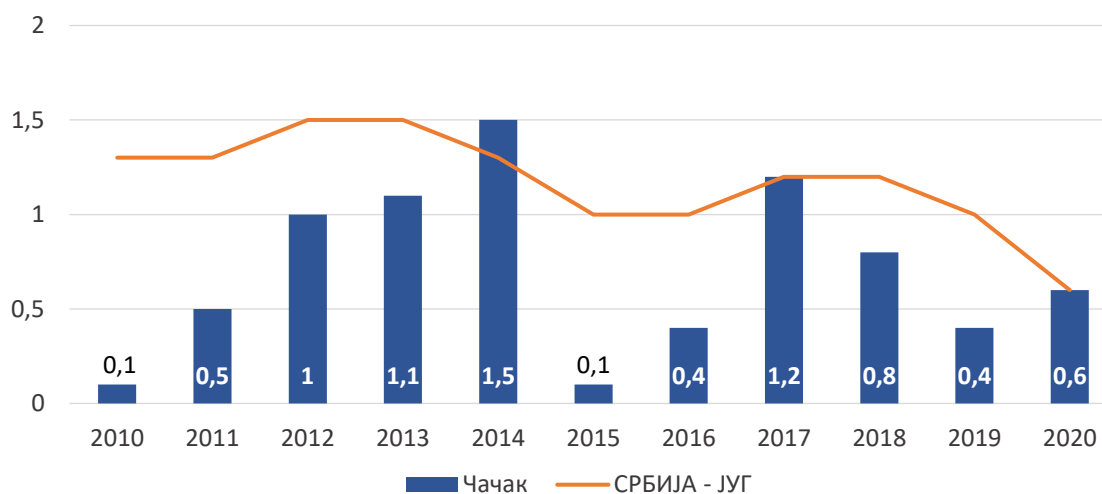
Оквир 6. Стратешки правци у средњошколском образовању

Према Стратегији образовања до 2030. обезбеђивање услова за увођење обавезног средњег образовања и васпитања се може сматрати једним од кључних приоритета. Оптимизација мреже средњих школа, која је у току, треба да буде убрзана а капацитети локалних самоуправа за планирање уписа засновани на донетим критеријумима треба да буду ојачани.

У Чачку постоји 7 средњих школа – једна гимназија и 6 стручних школа. Такође постоји средња музичка школа.

Стопа одустајања од школовања у средњем образовању је релативно ниска, са изузетком 2014. године и 2017. године. Иако подаци флукутирају, ипак се може рећи да је у просеку стопа одустајања на нижем нивоу од просека за подручје Србија-Југ.

Графикон 8. Стопа одустајања од школовања у средњем образовању (у %), за период 2010-2020.

Извор: Републички завод за статистику, ДевИнфо база.

Закључак и препоруке

Обухват деце предшколским образовањем и васпитањем у Чачку врло висок и чак су достигнути национални циљеви за 2030. годину! Обухват деце јасленог узраста за последњих десет година је више него удвостручен – са непуних 20% колико је износио 2010. године од 2016. године износи око 40% да би и 2020. години достигао чак 50%, што

је значајно изнад националног циља постављеног тек за 2030. годину. Обухват деце вртићког узраста је још почетком прошле деценије био на врло високом нивоу а сада је већ неколико година изнад 70%. Обухват ППП-ом већ годинама прелази 100% што указује на то да вероватно деца из других општина похађају ППП у Чачку.

Сасвим извесно, овако велики обухват је резултат увођења субвенција за приватне вртиће од 2015. године, што оправдава и велике расходе за ПВО у градском буџету – удео је 19% у поређењу са просечном општини или градом у Србији где учешће расхода за ПВО у укупном буџету износи око 11-12%

Предшколско васпитање и образовање је изворна надлежност ЈЛС где је она у потпуности одговорна како за финансирање тако и организацију рада, па су кључне препоруке везане за ову област. Иако је изузетно много урађено на повећању обухвата ПВО у Чачку, капацитети ПВО и даље нису сасвим довољни у односу на исказану тражњу. Овај мањак капацитета се огледа у упису преко норме, што не утиче на смањење обухвата али свакако умањује квалитет програма. У том смислу препорука је да се деца не уписују преко норме те да све повећају субвенције приватним установама или да се прошире капацитети у оквиру јавних установа. Увођење приватних установа је врло ефикасна мера у смислу повећања обухвата. Наравно, контрола квалитета у приватним установама је процес који треба паралелно да тече као и преиспитивање финансијске ефикасности у поређењу са издвајањима за јавне установе.

У ванградским насељима постоје значајни капацитети ПВО, и нема незадовољене исказане тражње. Међутим, у овим насељима се сигурно може мало повећати обухват. Оно што треба користити су постојећи школски објекти, нарочито издвојени објекти који су често скоро празни, са јако малим бројем деце. У оваквим објектима се могу понудити краткотрајни програме од по пар сати дневно или чак и пар сати недељно, којима примарни циљ није чување деце већ васпитно образовна улога ПВО и укључивању деце у друштвену заједницу. Овакви кратки програми, који не укључују оброке и спавања, треба да буду бесплатни, без партиципације родитеља. У циљу повећања обухвата у овим срединама је потребно радити на кампањи подизања свести о важности ПВО.

Што се тиче основног и средњег образовања, потребно је проверити валидност неповољне статистике а у случају идентификовања проблема промислити мере.

У Чачку постоји тзв. "специјална" школа за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, али је врло важно је и инклузивно образовања. Имајући у виду да рад Интерресорних комисија и додатне подршке је у надлежности ЈЛС ово је врло важна област за ЈЛС, те је потребан детаљнији увид који је обухват деце која су у инклузивном образовању и у подршку коју им град пружа.